

ל"ט מלאכות שבת - ב

כפי שהיו בעשיית המשכן

ויקהל לה, ב: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי ... כל העושה בו מלאכה יומת.
רש"י שם: הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת.
ויקהל לה, ה: קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחושת.
שלח טו, לב: ויהיו בני ישראל במדבר, וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת.
רש"י ישעי' א, יח: צבע שצובעים בו אדום גרעינים הם, ויש תולעים בכל אחד ואחד.
רש"י מט, ב: הם זרעו וקצרו סמנין, לצבוע תכלת ועורות אילים, וטחנו ולשו נמי סמנין לצבוע.
רש"י עג, א ד"ה האופה: כולו קמייטא הואי בסממנין של צבע תכלת וארגמן ותולעת שני.
תוס' עד, א ד"ה אע"ג: שבמשכן היו מנפצים פשתן לעשות יריעות ושאר דברים ... דהיינו דש ממש אלא שזה בתבואה וזה בפשתן
גמרא עד, ב: אמר רב פפא שבק תנא דידן בישול סממנין דהוה במשכן ונקט אופה, תנא דידן סידורא דפת נקט.

פני יהושע עה, א: דמסתמא לא היו זורעין וחורשין אותן הסממנין שהיו צריכין למשכן, אלא שהיה מצוי בידן, אפילו הכי כיון דשייך זריעה וחרישה באותן מינין חייב ... שכבר היה מצוי בידם על ידי תגרים אומות העולם, או שהוציאו ממצרים.

מנחות מב, ב: מיייתין דם חלזון וסמנין, ורמינן להו ביורה.
תוס' חולין פח, ב ד"ה אלא: דבמדבר ... אינו מצמיח. ויש לומר דשמא אז כשבאו שם ישראל היה מצמיח.

שמו"ר סוף פל"ג: אמר להם [יעקב] היו יודעין שהקב"ה עתיד לומר לבניהם לעשות משכן אלא יהיו כל צרכיו מוכנים בידכם ... ויש מהם שהתקינו עצמן לדברים ... ויש מהן שלא הביאו אלא ממה שהיה מונח בידו.

במד"ר פי"ט, כו: באר חפרוה שרים ... ומגדלים מיני דשאים ואילנות.

רמב"ם

הל' ציצית פ"ב ה"ב: מביאין דם חלזון ... ונותנין עמו סממנין ... כדרך שהצבעין עושין, ומרתיחין אותו ונותנין בו הצמר.

הל' תפילין פ"א ה"ד: כיצד מעשה הדיו, מקבצין העשן של שמנים או של זפת ושל שעוה וכיוצא בהן, וגובלין אותן בשרף האילן ובמעט דבש, ולותתין אותו הרבה, ודכין אותו עד שיעשה רקיקין.

הל' פרה אדומה פ"ג ה"ב: והתולעת היא הגרגרים האדומים ביותר הדומים לגרעיני החרובים, והן כמו האוג, ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן.

שלחן ערוך רבינו הזקן

שא, א: אף על פי שנאמר בתורה סתם לא תעשה כל מלאכה, ולא נתפרש בה איזה עשייה נקראת מלאכה ואיזה עשייה אינה נקראת מלאכה ... אעפ"כ ממה שסמכה תורה פרשת שבת למלאכת המשכן, ללמוד שאין מלאכת המשכן דוחה את השבת, מכאן אנו לומדים שכל מלאכה שהיתה חשובה במשכן נקראת מלאכה לענין שבת ... הטוחן הוא אב מלאכה, שהיתה במשכן בשחיקת סממני הצבע.

שב, טו: הממחק את העור ... הוא מאבות מלאכות, שכן היו עושין במשכן בעורות תחשים ואילים מאדמים.

שה, כח: הדש הוא מאבות מלאכות ... מפרק התבואה מהשבולת.

שיד, טז: המחחק את העור ... שכן במשכן היו מחתכים עורות אילים ותחשים במדה לעשותן מכסה לאהל.

שטז, א: צידה היא מאבות מלאכות שהיתה במשכן בתחשים וחלזון.

שטז, יג: שחיטה היא מאבות מלאכות שהיתה במשכן באילים ותחשים.

שטז, כ: שבמשכן לא היתה נטילת נשמה אלא באילים ותחשים וחלזון.

שיח, ז: המבשל הוא מאבות מלאכות, שכן במשכן היו מבשלים סממנים לצבוע בה.

שיט, א: הבורר הוא מאבות מלאכות, שכן במשכן היו בוררים הפסולת מתוך הסממנים.

שכא, ב: המעבד את העור הוא מאבות מלאכות, שכן במשכן היו מעבדין עורות תחשים ואילים.

שכא, טז: הלש הוא מאבות מלאכות.

שמ, ד: הכותב, והמוחק על מנת לכתוב במקום שמחק, מאבות מלאכות הן, שכן היו כותבין על קרשי המשכן לסימן לידע איזה בן זוגו, ופעמים שטעה והיה מוחק מה שכתב וחוזר וכותב במקומו.

שמ, יא: דרך הרצענים, כשהוא בא לחתוך העור משרטטו תחלה כפי מה שהוא רוצה להאריך להרחיב ולקצר החיתוך, ואחר כך מעביר הסכין דרך השרטוט, וכן עשו בעורות המשכן כשחתכו, ולכן שרטוט זה הוא מאבות מלאכות. וכן המשרטט אפילו הקלף או הנייר כדי לכתוב ביושר חייב.

שמ, טו: המעמר הוא מאבות מלאכות, שהיה במשכן בסמנים הזרועים.